

Ocena rozprawy doktorskiej - Cristina Baldissarri

Tytuł rozprawy: Objectification and exchange orientation as results of attachment insecurity: Exploration of the elation and its psychological mechanisms

Doktorant: Emrullah Ecer

Promotor: Prof. dr hab. Agata Gąsiorowska

Indywidualny wkład doktoranta i oryginalność prezentowanych teorii

Przedstawiona przez Emrullaha Ecera rozprawa doktorska stanowi innowacyjny, wysoce oryginalny i wnikliwy wkład w rozwój nauk psychologicznych. Istotną siłą teoretyczną tej pracy jest jej potencjał integracyjny, który pozwala na spójne połączenie dynamiki indywidualnej, takiej jak style przywiązania, procesów diadycznych w związkach romantycznych oraz szerszych konstruktów społecznych, takich jak interpersonalne uprzedmiotowienie. Poprzez łączenie perspektywy psychologii klinicznej z psychologią społeczną doktorant pokazuje, w jaki sposób kliniczne konstrukty nieufności przywiązaniowej bezpośrednio przekładają się na dynamikę społeczną. Indywidualny wkład doktoranta oraz jego samodzielność badawcza są wyraźnie widoczne zarówno w konceptualizacji, jak i realizacji tego złożonego programu badawczego, a także w roli doktoranta jako pierwszego autora jednego z trzech kluczowych artykułów, podkreślającej jego kompetencje przywódcze oraz pełne opanowanie procesu badawczego. Doktorant osiągnął wysoką rozpoznawalność międzynarodową: dwa artykuły zostały już opublikowane w recenzowanych czasopismach o wysokiej renomie (Basic and Applied Social Psychology oraz Acta Psychologica), a trzeci został przyjęty do recenzji w prestiżowym British Journal of Social Psychology (BJSP).

Struktura i cele rozprawy

Nadrzędne cele rozprawy są jasno określone i logicznie uporządkowane w trzech obszernych artykułach empirycznych obejmujących łącznie dziewięć odrębnych badań. Kierunek teoretyczny pracy doktoranta wykazuje wyraźną, konsekwentną progresję.

W pierwszym artykule doktorant koncentruje się na indywidualnych mechanizmach psychologicznych, pokazując, w jaki sposób niepokój przywiązaniowy oraz unikanie przywiązaniowe przewidują orientację na wymianę poprzez odmienne ścieżki mediacji. Doktorant identyfikuje potrzebę domknięcia poznawczego jako kluczowy mediator dla niepokoju przywiązaniowego, natomiast potrzebę kontroli jako kluczowy mediator dla unikania przywiązaniowego.

W badaniach stanowiących element drugiego artykułu wprowadzony został negatywny skutek kompensacyjnego podejścia opartego na orientacji na wymianę w postaci interpersonalnego uprzedmiotowienia. Analizowane są przyczynowe i następne ścieżki od nieufności przywiązaniowej do uprzedmiotowienia poprzez orientację na wymianę.

W trzecim artykule analiza zostaje rozszerzona na deficyty poznawcze i afektywne. Badany jest sposób, w jaki teoria umysłu oraz empatia wyjaśniają bezpośrednią ścieżkę od unikania przywiązaniowego do uprzedmiotowienia, a ponadto ujawniane są istotne efekty supresji obejmujące niepokój przywiązaniowy, empatię i uprzedmiotowienie.

Rygor metodologiczny i praktyki w zakresie otwartej nauki we wszystkich artykułach

We wszystkich trzech artykułach doktorant demonstruje kompetencje badawcze oraz wszechstronność metodologiczną. Zakres empiryczny rozprawy jest imponujący: obejmuje dziewięć badań i łączną próbę liczącą 5199 uczestników, w tym 2309 osób w pierwszym artykule, 1668 w drugim oraz 1222 w trzecim. Doktorant wykazuje zaawansowane umiejętności w stosowaniu zróżnicowanych metod, łącząc projekty przekrojowe, badania longitudinalne, próby międzykulturowe obejmujące sześć krajów (Wielką Brytanię, Stany Zjednoczone, Kanadę, Republikę Południowej Afryki, Polskę i Włochy), a także eksperymentalne techniki primingu.

Ponadto całość pracy zdecydowanie wpisuje się w praktyki otwartej nauki i transparentności. Oprócz prerejestrowania większości badań empirycznych doktorant systematycznie przeprowadzał analizy mocy a priori w celu określenia optymalnych liczebności prób oraz udostępniał materiały badawcze online.

Praktyczna i stosowana wartość badań

Praktyczna i stosowana wartość rozprawy jest szczególnie godna podkreślenia. Koncentrując się na możliwych do wykorzystania procesach psychologicznych, takich jak potrzeba domknięcia poznawczego, potrzeba kontroli, zdolność do mentalizacji oraz empatia, doktorant wskazuje wyraźne cele dla interwencji klinicznych i społecznych. We współczesnym społeczeństwie, które jest coraz silniej zdominowane przez myślenie rynkowe oraz interpersonalne uprzedmiotowienie, zrozumienie tych konkretnych mechanizmów pozwala praktykom opracowywać precyzyjnie ukierunkowane protokoły. Uzyskane wnioski mogą pomóc w odchodzeniu od transakcyjnych, ukierunkowanych na wymianę stylów relacyjnych na rzecz zdrowszych, wspólnotowych i opartych na empatii wzorców relacji.

Uwagi metodologiczne i kwestie do dalszej dyskusji

Choć rozprawa jest bezsprzecznie bardzo solidna, istnieją pewne metodologiczne i teoretyczne niuanse obejmujące zarówno poszczególne artykuły, jak i całość pracy, które doktorant mógłby owocnie rozwinąć podczas obrony.

W odniesieniu do pierwszego artykułu pewnym ograniczeniem sprawozdawczym jest brak wyczerpujących miar opisowych, takich jak średnie i odchylenia standardowe, a także pełnych macierzy korelacji w głównej części tekstu, co dodatkowo zwiększyłoby przejrzystość. Ponadto w pierwszym artykule próba z Republiki Południowej Afryki została potraktowana jako reprezentująca kulturę kolektywistyczną; doktorant mógłby doprecyzować, czy internetowa próba z tego kraju

rzeczywiście odzwierciedla normy kolektywistyczne, czy też skłania się ku indywidualistycznym, miejskim, zwesternizowanym wzorcom.

W odniesieniu do drugiego artykułu istotną kwestią metodologiczną jest zmiana sposobu operacjonalizacji orientacji na wymianę z roli mediatora na rolę moderatora, a także zastosowany projekt eksperymentalny mający na celu ustalenie przyczynowości orientacji na wymianę. Doktorant mógłby omówić, dlaczego nie zastosowano modelu eksperymentalnego dwuczynnikowego 2×2, w którym manipulowano nieufnością przywiązaniową, a następnie orientacją na wymianę, przed pomiarem wyników. Ponadto pomiar bazowego poziomu przywiązania u części uczestników po manipulacji orientacją na wymianę mógł wprowadzić dodatkowy szum pomiarowy; doktorant mógłby odnieść się do tego, jak projekt eksperymentalny można zoptymalizować w przyszłych replikacjach. W odniesieniu do trzeciego artykułu doktorant mógłby szerzej omówić interesujący efekt supresji zaobserwowany między niepokojem przywiązaniowym, empatią a uprzedmiotowieniem, rozwijając jego szersze implikacje teoretyczne dla dynamiki relacyjnej.

W ujęciu aspektów obejmujących wszystkie trzy artykuły pewne ogólne zagadnienia metodologiczne wymagają dodatkowego doprecyzowania. Po pierwsze, ponieważ znacząca część danych zawartych w artykułach została zebrana za pośrednictwem platformy Prolific, doktorant mógłby przedstawić krytyczną refleksję dotyczącą jakości danych, uważności uczestników oraz ogólnych zalet i ograniczeń korzystania z internetowych prób crowdsourcingowych (współpracy społecznościowej) w badaniach nad wrażliwymi zjawiskami interpersonalnymi.

Po drugie, w odniesieniu do modelu interakcji społecznych uprzedmiotowienia (ang. Social Interaction Model of Objectification), który tradycyjnie ujmuje uprzedmiotowienie jako proces ukierunkowany na cel i motywowany seksualnie, doktorant mógłby omówić, w jaki sposób nieseksualne czynniki indywidualne, interpersonalne i społeczne takie jak styl przywiązania, orientacja na wymianę, potrzeba kontroli, władza, normy wymiany ekonomicznej i inne mogą wpisywać się w szerszy interpersonalny model uprzedmiotowienia.

Po trzecie doktorant mógłby odnieść się do tego, czy zmienne demograficzne, takie jak płeć i wiek, pełnią funkcję moderatorów strukturalnych w proponowanych ścieżkach. Z jednej strony płeć i związana z nią władza, jak sugeruje SIMO, mogą moderować zależności między analizowanymi zmiennymi. Z drugiej strony, biorąc pod uwagę istotne korelacje wieku z kluczowymi zmiennymi w trzecim artykule, doktorant mógłby omówić, czy zależne od wieku zmiany w regulacji emocji lub etapy życia mogą wpływać na te mechanizmy psychologiczne.

Po czwarte, ponieważ przywiązanie było oceniane w sposób ciągły za pomocą skal Likerta we wszystkich badaniach, doktorant mógłby omówić, czy analiza wyników ciągłych na tle wyodrębnionych kategorii przywiązania, takich jak ufne a klinicznie unikające lub cechujące się niepokojem, mogłaby ujawnić specyficzne efekty progowe lub wzorce nieliniowe.

Wreszcie, w świetle współczesnych struktur społecznych na poziomie makro, które sprzyjają instrumentalnym interakcjom międzyludzkim i myśleniu rynkowemu, doktorant mógłby omówić, w jaki sposób te czynniki społeczne oddziałują z indywidualnymi nieufnościami przywiązaniowymi na poziomie mikro oraz zaproponować konkretne interwencje społeczne lub kliniczne ukierunkowane na wzmacnianie nastawień wspólnotowych, a nie na wymianę.

Wnioski końcowe

Przedstawiona przez Emrullaha Ecera rozprawa doktorska jest wysokiej jakości pracą naukową, która spełnia wszystkie wymagania konieczne do nadania stopnia doktora. Doktorant wykazuje dojrzałość teoretyczną, zaawansowane kompetencje statystyczne oraz zdolność do prowadzenia niezależnych badań o wysokim potencjale oddziaływania. Zidentyfikowane drobne kwestie metodologiczne stanowią raczej wartościowe punkty do dyskusji podczas obrony niż elementy umniejszające wartość pracy. Biorąc pod uwagę wszystkie uwagi przedstawione w niniejszej ocenie, ogólna ocena rozprawy jest jednoznacznie pozytywna.

Caetano Beldin